

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยนั้นมีระบบการผลิตแบบพออยู่พอกิน วิธีชีวิตเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ส่วนใหญ่แล้วประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการใช้เทคโนโลยีแบบพื้นบ้าน ใช้แรงงานของคนและสัตว์ ซึ่งระบบการผลิตแบบนี้ในอนาคตจะไม่ต้องลงทุนสูงแล้ว ยังทำให้ผู้ผลิตไม่ต้องพึ่งพิงการตลาดมากนัก

แต่เนื่องจากในปัจจุบันคนไทยไม่เพียงจะต้องรู้จักทำมาหากินเท่านั้น แต่ต้องรู้จักทำมาค้าขายด้วย เนื่องจากมีสินค้าต่าง ๆ มากมายที่เป็นที่ต้องการของครัวเรือน ที่ผ่านมาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศไทยตั้งอยู่บนฐานความคิดแห่งทุนนิยม ที่มีการเร่งระดมการนำทรัพยากรมาใช้อย่างสูงสุด ภูมิปัญญาไทยกับเทคโนโลยียุคใหม่จะถูกผนวกอย่างลงตัว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ คุณค่าภายในตัวให้สูงทัดเทียมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป จำเป็นต้องมีการต่อเติมเสริมแต่งให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ในขณะที่สินค้ามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐบาลเองก็เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในด้านการส่งเสริมสินค้าจากทุกครัวเรือนมากยิ่งขึ้น เป็นการสร้างงานหัตถกรรมของมนุษย์ กิจงานที่มนุษย์สร้างด้วยฝีมือ ด้วยกรรมวิธีและความชำนาญ เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยเป็นสำคัญ (วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ, 2532) และมีความงามด้านศิลปะรวมถึงวัฒนธรรมแฝงอยู่ภายในตัวมันเองด้วย ในปัจจุบันจะเน้นลักษณะความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการใช้ทักษะความชำนาญ และอาจใช้เครื่องมือเข้ามาช่วยเพื่อเพิ่มความรวดเร็วในการผลิต

ซึ่งการที่จะทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ หรือการที่จะนำมาซึ่งประโยชน์ใช้สอยนั้นต้องมีการศึกษาถึงสภาพของหินก่อน โดยทั่ว ๆ ไปแล้วนั้น หินแปรเป็นหินที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งทางกายภาพ (อุณหภูมิ ความดัน) และทางเคมี กล่าวคือ เมื่อหินดั้งเดิมถูกแปรสภาพโดยอิทธิพลความร้อนและความดันหรืออย่างใดอย่างหนึ่งทั้งสองอย่าง ขบวนการแปรสภาพนี้จะเกิดขึ้นอย่างช้า ๆ การแปรสภาพสัมผัส คือหินที่เปลี่ยนสภาพโดยความร้อน เช่นหินอัคนีแทรกซอนในเปลือกโลก หรือโดยสัมผัสกับลาวา การแปรสภาพบริเวณไพศาล คือหินที่เปลี่ยนสภาพโดยความดันหรือแรงดันสูง มักเกิดบริเวณส่วนกลางของเทือกเขาที่เกิดโดยการโค้งงอซึ่งถูกแรงอัดสูง หินแปรอาจ

เกิดจากหินอัคนี หินตะกอน หรือแม้แต่หินแปรเอง ขบวนการแปรสภาพหินแบบนี้มีด้วยกัน 3 แบบ คือ

1. การตกผลึกใหม่ (Recrystallization) หมายถึงขบวนการซึ่งแร่ในหินเดิมเปลี่ยนแปลงเป็นผลึกแร่เดิมที่มีขนาดใหญ่ขึ้นด้วย ขบวนการนี้ทำให้หินปูนชนิดเนื้อเนียน ผลึกเล็กมากเกิดจากการตกผลึกใหม่เป็นผลึก Calcite ที่สานเกี่ยวกันเห็นชัดเจนแปรเป็นหินอ่อน (Marble)

2. การรวมตัวทางเคมี (Chemical Recombination) หมายถึงขบวนการที่ส่วนประกอบทางเคมีของแร่ตั้งแต่สองชนิดในหินข้างเคียงเกิดการรวมตัวจนเกิดเป็นแร่ใหม่ โดยไม่มีสารใหม่จากที่อื่นเข้ามาเกี่ยวข้องเช่นแร่ Quartz และ Calcite ในหินข้างเคียงนั้น ณ ที่อุณหภูมิและความดันที่สูง ๆ เปลี่ยนแปลงไปเป็นแร่ Wollastonite

3. การเข้าแทนที่ทางเคมี (Chemical Replacement) หมายถึง ขบวนการที่สารใหม่จากหินชนิดหลอมละลายเข้าไปแทนที่รวมกับแร่เดิมในหินข้างเคียงทำให้เกิดเป็นแร่ใหม่ขึ้น ในกรณีเช่นนี้สารใหม่โดยเฉพาะไอสาร ซึ่งอาจเป็นสารจำพวกโลหะจากหินชนิดเข้าทำปฏิกิริยากับหินข้างเคียงหรือเข้าแทนที่สารในหินข้างเคียง ทำให้เกิดเป็นแร่ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจได้ เช่นแร่เหล็ก แร่ฟลูออไรด์

และในปัจจุบันธุรกิจหินอ่อนภายในประเทศไทยกำลังได้รับความสนใจมากขึ้นตามลำดับ เนื่องจากหินอ่อนซึ่งมีโครงสร้างทางเคมีเหมือนหินปูน สามารถนำมาใช้ได้ หินอ่อนบริสุทธิ์เมื่อขัดแล้วจะมีสีขาว แต่ตามปกติหินอ่อนมีสีวาวหลายสี และนำหินอ่อนมาเป็นวัสดุก่อสร้างที่ใช้ทำผนัง ชั้นบันได พื้น ทำอุปกรณ์ไฟฟ้า รูปปั้นเครื่องประดับและตกแต่ง อาคารบ้านเรือน และได้ขยายการส่งออกไปสู่ประเทศต่าง ๆ มากขึ้น ช่วยให้ประเทศชาติมีรายได้หลายสิบล้านบาทต่อปี

จังหวัดนครสวรรค์ก็เป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างมากมาย ที่เหมาะสมต่อการนำมาเป็นวัตถุดิบในการแปรรูปทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ โดยพื้นที่ที่มีหินอ่อนนั้นก็มียู่มาก กระจายไปตามอำเภอต่าง ๆ เช่น อำเภอพยุหะคีรี อำเภอหนองบัว และอำเภอเมือง เป็นต้น

ในส่วนของอำเภอเมืองนั้นมีอยู่ที่ บ้านเขมโน ตำบลหนองกระโดน โดยการพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์จะสร้างภูมิปัญญาให้กับสังคม ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างความร่วมมือร่วมกันมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงช่วยเหลือเกื้อกูลทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม พร้อมทั้งสร้างอาชีพที่หลากหลายให้แก่คนภายในชุมชน โดยส่งเสริมคนในชุมชนให้เกิดการรวมกลุ่มกัน เพื่อเป็นแกนกลางในการดำเนินงานร่วมกัน อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นภาวะเศรษฐกิจให้เกิดการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น

ขึ้น เนื่องจากการจ้างงานเกิดขึ้นภายในท้องถิ่นของตนเอง รวมไปถึงบริเวณรอบ ๆ ท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

ชุมชนหนองกระโดนนั้นประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม หากมองในภาพรวมแล้วในแต่ละปีรายได้จากการการทำเกษตรกรรมไม่อาจเพียงพอจึบรายจ่าย อีกทั้งยังมีหนี้จากการกู้ยืมทั้งในและนอกระบบ อันส่งผลให้มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น ประชาชนที่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมจึงขาดรายได้ที่แน่นอน ไม่สามารถนำมาหมุนเวียนเป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพได้ ดังนั้นจึงมีการจัดตั้งกลุ่มแปรรูปหัตถกรรมหินอ่อนขึ้นภายในชุมชนหนองกระโดนเพื่อนำรายได้มาสู่ครอบครัวและชุมชนอีกทางหนึ่ง

ซึ่งในการจัดตั้งกลุ่มแปรรูปหัตถกรรมหินอ่อนนั้น ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2545 โดยที่ทำการตั้งอยู่ ณ โรงโมเสกทองนครสวรรค์ หมู่ที่ 3 ตำบลหนองกระโดน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการแปรรูปหัตถกรรมหินอ่อน อันเป็นแรงผลักดันให้คนภายในชุมชน มีฐานะทางเศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการส่งเสริมการแปรรูปหัตถกรรมหินอ่อน ของประชาชนในพื้นที่บ้านเขามโน ตำบลหนองกระโดน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

วัตถุประสงค์ของการศึกษา/วิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการแปรรูปหัตถกรรมหินอ่อน บ้านเขามโน ตำบลหนองกระโดน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์หัตถกรรมหินอ่อน บ้านเขามโน ตำบลหนองกระโดน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงกระบวนการแปรรูปหัตถกรรมหินอ่อน บ้านเขามโน ตำบลหนองกระโดน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
2. ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์หัตถกรรมหินอ่อน บ้านเขามโน ตำบลหนองกระโดน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยเรื่องนี้ “การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน : กรณีศึกษาการแปรรูปหัตถกรรมหินอ่อน บ้านเขมโน ตำบลหนองกระโดน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตพื้นที่ในการวิจัย คือ หมู่ที่ 3 บ้านเขมโน ตำบลหนองกระโดน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 35 ครัวเรือน

2. ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มแปรรูปหัตถกรรมหินอ่อน ในพื้นที่หมู่ที่ 3 บ้านเขมโน ตำบลหนองกระโดน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 35 คน

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

การส่งเสริม หมายถึง การส่งเสริมด้านการแปรรูปหินอ่อนให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ การแปรรูป หมายถึง การนำเอาหินอ่อนมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น แจกัน, เครื่องประดับ, โต๊ะ, เก้าอี้ ฯลฯ

อาชีพ หมายถึง ในการศึกษาครั้งนี้ คือ อาชีพการแปรรูปหัตถกรรมหินอ่อน

กลุ่ม หมายถึง ในที่นี้คือ กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพแปรรูปหัตถกรรมหินอ่อน

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ส่งผลให้การทำงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ

ธุรกิจชุมชน หมายถึง หัตถกรรมหินอ่อนที่ทำรายได้ให้แก่ชาวบ้าน ในที่นี้คือ แจกัน โต๊ะหมู่บูชา เก้าอี้ ฯลฯ